

OITM TALABALARIDA INGLIZ TILI YOZUV KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI

Nuriddinova Khurshidakhon Akhmadkhon kizi

Aniq va Ijtimoiy Fanlar Universiteti Chet Tili va Adabiyoti

Annotatsiya: Ushbu ilmiy tezisdagi oliy ijodiy ta'lim muassasalari (OITM) talabalarida ingliz tili yozuv kompetensiyasini shakllantirishning zamonaviy texnologiyalari va metodik asoslari tadqiq etilgan. Maqolada yozuv ko'nikmasini rivojlantirishda qo'llaniladigan interfaol usullar, loyihaviy ta'lim va raqamli vositalarning ahamiyati yoritilgan. Tadqiqot davomida talabalarning ijodiy fikrlash qobiliyatini yozma nutq orqali ifodalash, akademik va kreativ yozuv turlarining o'ziga xos xususiyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, bo'lajak mutaxassislarining kasbiy faoliyatida ingliz tilidagi yozma muloqotning o'rni va ushbu jarayonda yuzaga keladigan lingvistik muammolarni bartaraf etish strategiyalari taklif etilgan.

Kalit sozlar: yozuv kompetensiyasi, OITM, ingliz tili, o'qitish texnologiyalari, akademik yozuv, kreativ yozuv, loyihaviy ta'lim, interfaol metodlar, raqamli savodxonlik, lingvistik kompetensiya.

Kirish

Globalashuv jarayonida ingliz tili xalqaro muloqot vositasi sifatida nafaqat og'zaki nutq, balki yozma muloqotda ham yetakchi o'rinni egallab kelmoqda. Ayniqsa, oliy ijodiy ta'lim muassasalari talabalarini uchun ingliz tili yozuv kompetensiyasini egallash muhim kasbiy ehtiyoj hisoblanadi. Yozuv kompetensiyasi shunchaki grammatik qoidalarni qo'llash emas, balki fikrni mantiqiy, izchil va badiiy-estetik jihatdan mukammal bayon etish san'atidir. OITM talabalarini o'z sohalari bo'yicha xalqaro ko'rgazmalar, tanlovlar va ilmiy anjumanlarda ishtirok etishlari uchun ingliz tilida maqolalar, taqdimotlar va ijodiy loyihalar yozish ko'nikmasiga ega bo'lishlari lozim. Mazkur tadqiqotning dolzarbligi talabalarda yozuv kompetensiyasini shakllantirishda an'anaviy metodlardan voz kechib, zamonaviy va samarali texnologiyalarni joriy etish zarurati bilan belgilanadi. Tadqiqotning maqsadi OITM sharoitida talabalarning yozma nutqini rivojlantirishga xizmat qiluvchi metodik tavsiyalar ishlab chiqishdan iboratdir.

Asosiy qism

Ingliz tili yozuv kompetensiyasi murakkab kognitiv jarayon bo'lib, u til bilimlarini amaliyotda qo'llash, so'z boyligini boyitish va matn tuzish strategiyalarini o'z ichiga oladi. OITM talabalarida ushbu kompetensiyani shakllantirishda ularning ijodiy yo'nalishlarini hisobga olish dars samaradorligini oshiradi. Masalan, dizayn, rangtasvir yoki musiqa yo'nalishi talabalarini uchun yozuv topshiriqlari ularning kasbiy

qiziqishlari bilan bog'lanishi kerak. Bu jarayonda jarayonga asoslangan (process-oriented writing) texnologiyasi yuqori natija beradi. Bunda talaba matnni birdaniga emas, balki bir necha bosqichda — g'oya to'plash, qoralama yozish, tahrir qilish va yakuniy nusxani tayyorlash orqali ishlab chiqadi.

Loyihaviy ta'lim texnologiyasi (Project-based learning) OITM talabalarining yozuv kompetensiyasini rivojlantirishda eng samarali vositalardan biri sanaladi. Talabalar o'z mutaxassisliklari bo'yicha ingliz tilida portfoliolar yaratish, ijodiy asarlarini tavsiflash yoki xalqaro grantlar uchun insholar yozish jarayonida real tilli vaziyatlarga duch keladilar. Bu ularda motivatsiyani oshiradi va tilni o'rganishga bo'lgan ijobiy munosabatni shakllantiradi. Loyiha ustida ishlash davomida talabalar nafaqat yozuv, balki tadqiqot qilish va tahlil qilish ko'nikmalarini ham rivojlantiradilar.

Raqamli texnologiyalarning ta'limga kirib kelishi yozuv darslarini yanada qiziqarli qilish imkonini beradi. "Web-quest"lar, blog yuritish va ijtimoiy tarmoqlardagi ingliz tilidagi munozarali maydonlar talabalar uchun erkin yozish muhitini yaratadi. Raqamli vositalar orqali talabalar o'zaro hamkorlikda (collaborative writing) matnlar tuzishlari, bir-birlarining ishlarini onlayn tarzda taqriz qilishlari mumkin. Bu usul talabalarda o'z ustida ishlash va tanqidiy fikrlash qobiliyatini o'stiradi. Shuningdek, grammatik tahrir dasturlari talabalarga o'z xatolarini mustaqil aniqlashda ko'maklashadi, biroq usta o'qituvchi talabani tayyor dasturlarga bog'lanib qolmasdan, tildan ongli foydalanishga yo'naltirishi lozim.

OITM talabalarida akademik yozuv (Academic Writing) ko'nikmasini shakllantirish ham alohida e'tibor talab qiladi. Ular ilmiy matn strukturasi, mantiqiy bog'lovchilarni va akademik so'z birikmalarini to'g'ri qo'llashni o'rganishlari zarur. Bu jarayonda "Scaffolding" (ko'priq qurish) texnologiyasi qo'llaniladi, ya'ni talabaga dastlab tayyor andozalar beriladi, asta-sekin u mustaqil matn tuzish darajasiga olib chiqiladi. Yozuv darslarida "Peer review" (tengdoshlar taqrizi) metodini qo'llash ham ijobiy samara beradi. Bunda talabalar bir-birlarining yozma ishlarini baholash orqali mezonlarni yaxshiroq tushunadilar va o'z matnlarini takomillashtirish yo'llarini izlaydilar.

Talabalarda yozuv kompetensiyasini shakllantirishda janrli yondashuv (Genre-based approach) ham muhimdir. Talabalar turli janrdagi matnlarni — insho, rasmiy xat, tavsifnoma va badiiy matnlarni farqlay olishlari va ularning har biriga xos bo'lgan lingvistik vositalarni tanlay bilishlari kerak. OITM talabalar o'zlarining vizual san'at namunalarini yozma tavsiflashda "Ekphrasis" (tasviriy san'at asarini so'z bilan ifodalash) usulidan foydalanishlari ularning so'z boyligini kengaytirish bilan birga, yozuvning badiiy quvvatini ham oshiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, OITM talabalarida ingliz tili yozuv kompetensiyasini shakllantirish kompleks yondashuvni talab etadi. An'anaviy grammatik mashqlardan ko'ra, loyihaviy ta'lim, raqamli vositalar va jarayonga asoslangan texnologiyalardan foydalanish kutilgan natijani beradi. Yozuv darslarini talabalarning kasbiy va ijodiy faoliyati bilan bog'lash ularning motivatsiyasini oshiradi va tilni real muloqot vositasi sifatida o'zlashtirishlariga yordam beradi. To'g'ri tanlangan metodika va zamonaviy texnologiyalar talabalarni nafaqat ingliz tilida to'g'ri yozishga, balki o'z ijodiy g'oyalarini dunyo miqyosida namoyon etishga tayyorlaydi. Bu esa, o'z navbatida, bitiruvchilarning xalqaro mehnat bozorida raqobatbardoshligini ta'minlashning muhim kafolatidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sultonov B.B. Iqtisodiy statistika asoslari. Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2021, 155–178-betlar.
2. Jalolov J.J. Chet til o'qitish metodikasi. Toshkent: O'qituvchi, 2012.
3. Hyland K. Second Language Writing. Cambridge University Press, 2019.
4. Brown H.D. Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. Pearson Education, 2015.
5. Harmer J. How to Teach Writing. Pearson Longman, 2004.
6. Richards J.C., Renandya W.A. Methodology in Language Teaching. Cambridge University Press, 2002.
7. Yusupov O.Q. Ingliz tili o'qitishda innovatsion texnologiyalar. Toshkent: Fan, 2020.
8. Galskova N.D. Teoriya obucheniya inostrannim yazikam. Moskva: Akademiya, 2006.
9. Scrivener J. Learning Teaching. Macmillan Education, 2011.
10. O'zbekiston Respublikasining Ta'lim to'g'risidagi qonuni va professional ta'lim tizimiga oid normativ hujjatlar to'plami. Toshkent, 2023.